

Healed Hip

וישלה תשע"ז

Artscoil - Steve Chumash

GENESIS

PARASHAS VAYISHLACH

32 / 27 - 33 / 4

was dislocated as he wrestled with him. ²⁷ Then he said, "Let me go, for dawn has broken." And he said, "I will not let you go unless you bless me."
²⁸ He said to him, "What is your name?"
 He replied, "Jacob."
²⁹ He said, "No longer will it be said that your name is Jacob, but Israel, for you have striven with the Divine and with man and I have overcome."
³⁰ Then Jacob inquired, and he said, "Divulge, if you please, your name."
 And he said, "Why then do you inquire of my name?" And he blessed him there.
³¹ So Jacob called the name of the place Peniel — "For I have seen the Divine face to face yet my life was spared." ³² The sun rose for him as he passed Peniel and he was limping on his hip. ³³ Therefore the Children of Israel are not to eat the displaced sinew on the hip-socket to this day, because he struck Jacob's hip-socket on the displaced sinew.

2

31. פניאל — Peniel [lit., face of God]. In verse 32 the name is given as פניאל, Peniel. Both names are identical since the letters פ, נ, י, א, ל are interchangeable (Radak).

For Jacob, the name פניאל had a first-person connotation — פני, my face [is toward] אל, God. But for future generations the place name will signify the imperative; פניאל, turn to God (R' Munk).

3

Rashi: Artscoil

32. THE SUN ROSE FOR HIM. — ויורה לו השמש — It is the way people speak. For instance, they say, — "When we arrived at a certain place, the dawn began to become light for us." — וזהו פשוטו — This is its simple meaning. And an aggadic Midrash explains, "ויורה לו" — "[The sun] rose for him" implies that it rose for his requirements, — לרפואת את צלעותו — to heal his limp, — כמדהתימא — as you say, i.e., as the verse says. ⁸⁹ "שמש צדקה ומרפא בכנפיה" — "a sun of charity, with healing on its

4a

על פי רש"י

Rabbi Akiva asks Rabban Gamliel and Rabbi Yehoshua a question regarding this passuk, while they are in a meat market purchasing an animal for the wedding feast of Rabban Gamliel's son. According to the passuk, the sun rose for him. Is it possible that it rose only for him and not for the rest of the world? Rabbi Yitzchak answers that the sun that had set prematurely on his behalf now rose prematurely on his behalf. When Yaakov reached Charan, he was bothered by the fact that he had journeyed past the place where his fathers had prayed without also stopping to pray. He decided to return to that place; immediately the ground contracted, placing him at that sacred site. When he finished praying, he intended to return to Charan, but HKB"H intervened, saying, "This tzadik has come to My lodging place; shall he depart without resting the night." Immediately, the sun set miraculously.

5 אמה ספר - רש"י קאונ

י"ז ויקרא יעקב שם המקום פניאל כי ראיתי אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי. הנה יש לדייק אטו עד הנה לא ראה יעקב מלאך רק כעת, הלא נאמר עוד תחלה ויפגעו בו מלאכי אלקים ומה חידוש היה לו עכשיו.

6

Here the Ramban introduces a basic principle, based on the Midrash Tanchuma (Lech Lecha 9), that plays a vital role throughout the parshiyos involving Avraham, Yitzchak and Yaakov: The events experienced by the Avos foretell future events that their descendants will experience — "ma'aseh Avos siman la'banim." Therefore, the Torah depicts at length their journeys, the digging of the wells and other events that might otherwise seem superfluous. They are all related to the future of the children of Yisrael.

46

and sources. For instance, why was it necessary for Rabbi Akiva to emphasize that he presented this question to Rabban Gamliel and Rabbi Yehoshua while they were on their way to purchase an animal for the celebration of Rabban Gamliel's son's wedding? I would also like to humbly submit my interpretation of this passage.

*At the beginning of parshas Vayeitzei (Bereishis 28, 10), it states: "עלו שם כי בא השמש" — he spent the night there, because the sun had set. There Rashi teaches us that the passuk is indicating that the sun set suddenly, not at its proper, natural time, so that Yaakov would rest there. This is the meaning of Rashi's comment here. In order to make up the missing hours from when the sun set early on Yaakov's departure from Be'er Sheva, the sun now rose early.

Shvilei Pinches

Parshas Vayisblach 5774 | 1

In order to address these issues, let us begin by examining a subject the Rishonim and Acharonim have discussed at length—the two trials with which HKB”H tests mankind, the test of poverty and the test of wealth. Concerning the test of wealth, we find a strong admonition in parshas Eikev (Devarim 8, 11):

”השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך... פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך וריביון וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה, ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים... ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל”

”Take care lest you forget Hashem, your G-d, by not observing His commandments, . . . lest you eat and be satisfied, and you build good houses and settle, and your cattle and sheep increase, and you increase silver and gold for yourselves, and everything that you have will increase—and your heart will become haughty and you will forget Hashem, your G-d, Who took you out of the land of Egypt from the house of slavery. . . And you may say in your heart, 'My strength and the might of my hand made me all this wealth!' Then you shall remember Hashem, your G-d, that it was He Who gave you strength to make wealth.”

We see clearly from these verses that an abundance of possessions carries the inherent danger of leading one to a situation of: —”ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך” — **and your heart will become haughty and you will forget Hashem, your G-d.** Ultimately, this person says to himself, “כוחי וצמיחת ידי עשה לי את החיל הזה” — **“My strength and the might of my hand made me all this wealth!”** Similarly, we find the following explicit statement (Devarim 32, 15): —”וישמון ישורון ויבעט, וישמרון ויבעט, וישמרון ויבעט, וישמרון ויבעט.” — **“Yeshurun became fat and kicked. You became fat, you became thick, you became corpulent—and it deserted G-d its Maker, and was contemptuous of the Rock of its salvation.”**

This is the same stern message expressed in the Gemara (Berachos 32a) elucidating the passuk (Devarim 1, 11): —”ודי זהב, דבי בני ינאי, כך אמר משה לפני הקב”ה, רבונו של עולם בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די, הוא גרם שעשו את העגל. אמרי דבי רבי Moshe —”אני, יינן ארי נהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר” argues that Hashem is partially to blame for the sin of the eigel, because He gave Yisrael the gold and silver of the Egyptians which provided them with the means to commit this sin.

Conversely, we also find the inherent difficulty in the opposite situation—the test of extreme poverty. The Gemara (Eiruvin 41b) teaches us that one of the three things that causes a person to violate his own will and the will of his Creator is

79
—”דקדוקי עניות” — **“the tribulations of poverty.”** Concerning these two trials, Shlomo HaMelech proclaims (Mishl i 30, 8): —”רש ועושר אל תתן לי” — **“Give me neither poverty nor wealth.”** He beseeches Hashem that he not be subjected to these two trials—neither the trial of poverty nor the trial of wealth. Rather, —”הטריפני לחם חקי” — **merely provide me with my basic needs and sustenance.**

Which Is More Difficult the Trial of Poverty or the Trial of Wealth?

Let us investigate which of these two tests is the more difficult. We find an answer to this intriguing question in the writings of the Chasam Sofer (Shelach). He explains the reason, the meraglim, who were esteemed leaders of Yisrael, delivered defamatory reports regarding Eretz Yisrael. **They feared the trial of wealth in the land more than the trial of poverty in the wilderness.**

Similarly, the Ktav Sofer, in parshas Mishpatim (Shemos 23, 25), citing his father, the Chasam Sofer, zya, brings a proof supporting this conclusion from the Mishnah (Avos 4, 9): —”כל —”whoever fulfills the Torah in a state of poverty is destined to fulfill its precepts in a state of wealth. This Mishnah indicates that HKB”H tests a person initially with the easier test, poverty. If he passes that test, HKB”H subjects him to the more difficult test, wealth and affluence. This then is the message conveyed by the Mishnah: —”כל המקיים את התורה מעושר” — **if a person passes the easier test, by fulfilling the tenets of the Torah even in poverty; —”סופה לקימה מעושר” — he will ultimately succeed in the more difficult test—observing the Torah even when wealthy.**

Now, come and witness the wonders of Hashem. He tested Yaakov Avinu, the head of the people of Yisrael, with these two tests. When Yaakov fled from his brother, Eisav, Eliphaz pursued him and confiscated all of his belongings—making him a pauper. Nevertheless, he did not complain and remained staunch in his faith in Hashem.

10
Subsequently, he became very wealthy in Lavan’s house, as it is written (Bereishis 30, 43): —”ויפרוץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות” — **the man became exceedingly prosperous and he had proliferating flocks, and slave women and slaves, and camels and donkeys.** Nevertheless, he remained steadfast in his faith in Hashem, as evidenced by his proclamation to Lavan (ibid. 31, 42): —”לולי אלקי אבי אלקי —”had not the G-d of my father—the G-d of Avraham and the Dread of Yitzchak—been with me, you would surely have now sent me away empty handed.

We can now understand full-well why HKB”H arranged for Yaakov to first experience the ordeal of poverty and then the ordeal of wealth—both of which he passed with flying colors. These ordeals represented examples of “ma’aseh Avos

siman la'banim." The events Yaakov endured paved the way for all of Yisrael throughout the generations. By adhering to and emulating Yaakov's kedushah, his children would also successfully withstand the trials of poverty and the trials of wealth.

Based on what we have learned, we can now appreciate the juxtaposition of the two events: "ויותר יעקב לבדו"—Yaakov remaining alone for the sake of small vessels and עמו "ויאבק אינו עמו"—Yaakov's battle with the "samech-mem" Eisav's ministering angel. Eisav's ministering angel knew that Yaakov had withstood the ordeal of poverty—after Eliphaz, Eisav's son, stripped him of all his belongings. Yet, when he saw Yaakov return for small containers, he made an error in judgment, thinking that Yaakov had failed the ordeal of wealth. He concluded erroneously that Yaakov coveted material belongings to the degree that he even troubled himself to return for the smallest of containers. Therefore, the malach fought with Yaakov to insure that he failed the ordeal of wealth—the more difficult of the two ordeals.

Notwithstanding, "וירא כי לא יכול לו"—he realized that he could not overcome him—he saw that Yaakov himself was beyond reproach; even in the face of great wealth, he remained steadfast and perfect in his "emunah." Therefore, the treacherous "samech-mem" devised another ploy: "ויגע בכף ירכו"—he struck the ball of his thighbone. The Midrash (B.R. 77, 3) explains that this is an allusion to his descendants, the products of his loins. In other words, based on our interpretation, he shifted his focus from Yaakov to his descendants—trying to insure that they would not maintain the high standards of their forefather Yaakov and would succumb to the influences of wealth and affluence. The Torah continues: "וזתקע כף ירך יעקב בהיאבקו עמו"—the ball of Yaakov's thighbone became dislocated as he wrestled with him. We can interpret this passuk based on the following elucidation in the Gemara (Pesachim 119a) of the passuk (Devarim 11, 6): "ואת כל היקום אשר ברגליהם, אמר רבי אלעזר: "and all the wealth at their feet." Rabbi Elazar said, "This refers to a person's wealth, which stands him on his feet." Hence, Yaakov's thighbone was injured alluding to the defect transmitted to Yaakov's descendants—for many, good Jews would fail, chas v'shalom, the trial of wealth.

13 "I Will Not Release You unless You Bless Me"

Following this path, we will proceed to explain Yaakov's ultimatum to Eisav's ministering angel: "לא אשחרך כי אתה—

"ברכתני—I will not release you unless you bless me. Rashi explains: "concede to me with regard to the berachos which my father blessed me, over which Eisav objects." It is seemingly difficult to comprehend—and the commentaries deal with this at length—why Yitzchak refused to give the berachos to Yaakov. It was certainly obvious to Yitzchak that Yaakov was a Torah scholar with pure intentions.

Based on what we have discussed, we can suggest an explanation. Yitzchak feared that if he gave the berachos to Yaakov, he would not be able to withstand the ordeal of wealth. On the other hand, he figured that Eisav's deeds were already corrupt regardless. If he were to be given the berachos of this world, perhaps he would reform and perform teshuvah. Now, however, that Yaakov overcame Eisav's ministering angel—who attempted to trip him up with the ordeal of wealth—it became evident that Yaakov was a worthy recipient of the berachos that he received from Yitzchak. Therefore, he demanded from Eisav's ministering angel: "concede to me with regard to the berachos which my father blessed me." With this concession, he wished to pave the way for all Yisrael to successfully subdue Eisav's ministering angel at all times and to remain adherent to his own kedushah.

In this light, we can begin to understand the malach's response: "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כי שרית עם אלהים ועם"—no longer will it be said that your name is Yaakov, but Yisrael, for you have striven with the Divine and with men and you have prevailed. According to our interpretation, the name Yaakov, which derives from "עקב"—the lowly, down-trodden heel—alludes to the trial of poverty; whereas the name Yisrael, suggesting power and dominance, alludes to the trial of wealth.

Consequently, at that precise moment, after Yaakov had defeated Eisav's ministering angel—who attempted to trip him up with the ordeal of wealth—the malach proclaims: "no longer will it be said that your name is Yaakov," alluding to the fact that you have withstood the trial of poverty; "but Yisrael," alluding to the fact that you have also withstood the trial of wealth; "for you have striven with the Divine and with men," you have combated the forces of tumah in the form of Eisav's malach, desiring your total failure; "and you have prevailed."

15 The Sun Rose for Him to Heal His Limp

We can now begin to glimpse the rays of light and comprehend the greatness of Hashem's ways. He had the sun set prematurely on Yaakov's behalf, when he fled from Eisav, because the setting of the sun suggests the condition of poverty. It is as if one's shining success has come to an end and he has lost all that he once owned. Therefore, at that moment, when Eliphaz stripped Yaakov of all his belongings, leaving him naked and penniless, the sun set upon him—alluding to the ordeal of poverty.

After twenty-two years had passed, and Yaakov returned from Lavan's house an affluent man—with countless flocks of sheep, camels, servants and maidservants—HKB"H had the sun rise for him. For, the rising of the sun represents the situation of wealth. It is as if the sun is shining upon this person; he is successful and has accumulated great wealth. This is precisely what happened to Yaakov; the sun of success shone upon him in Lavan's house.

Let us explain. When HKB"H had the sun set miraculously for Yaakov—alluding to the trial of poverty—He prepared the way for all of Yisrael, the children of Yaakov, to withstand the ordeal of poverty just as Yaakov had—even when the sun of their success sets upon them. Similarly, HKB"H had the sun rise miraculously for him, subsequently, on his return from Lavan's house. This alluded to the trial of wealth. Here HKB"H made preparations for all future generations of Yisrael to also remain adherent to Yaakov's kedushah and withstand the ordeal of wealth, remaining steadfast in their "emunah," even when the sun of success shines upon them.

This then is the meaning of the passuk: "The sun shone for him" miraculously. The Torah provides the reason for this phenomenon: "And he was limping on his hip"—due to the damage inflicted upon his descendants, causing them to struggle with the ordeal of wealth. Therefore, HKB"H made the

sun rise for him and shine on him: "to heal his limp"—so that when Yisrael remain true to his standards of kedushah, they will also succeed in withstanding the trial of wealth.

Taking the high road, let us tackle the matter of Rabbi Akiva's enigmatic question. Why did he pose his question to Rabban Gamliel specifically when he was on his way to purchase an animal for his son's wedding feast? We have learned in the Gemara (Kiddushin 29b) that after a man marries a woman, it is more difficult to learn Torah. Rabbi Yochanan expresses this notion as follows: "ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה"—with a millstone around one's neck can one study Torah?

Based on this story, we can suggest that Rabbi Akiva was hinting to Rabbi Yochanan that it is important to encourage his son who was about to get married. Even if his wife and marriage are like "a millstone around his neck," he must continue his Torah studies—even under circumstances of poverty and duress. For in this merit he will eventually merit engaging in Torah study while wealthy. Now, Rabban Gamliel was the "Nassi," the leader of the community, and it would not have been respectful to tell the "Nassi" what to say.

Yet, who provided us with a better living example than Rabbi Akiva of the Mishnah's dictum: "Whoever fulfills the Torah in a state of poverty will ultimately fulfill it in a state of wealth"? As the Gemara (Ketubos 62b) teaches us, after Rabbi Akiva wed the daughter of Kalba Savua, her father banned her from his house and disowned her. Despite their meager circumstances, Rabbi Akiva engaged in Torah study while extremely poor and ultimately developed a following of twenty-four thousand students. In the end, he became extremely wealthy, as the Yerushalmi explains (Shabbat 34a):

* It so happened that Rabbi Akiva had a piece of jewelry made for his wife out of gold. Rabban Gamliel's wife saw her and became jealous; she reported this to her husband. He asked her: "Did you do for me what Rabbi Akiva's wife did for him? She sold the braids of her hair and gave him the money so that he could engage in Torah study."

We can add to this a lovely idea based on the Arizal's Sha'ar HaPesukim (Vayechi). He teaches us that Rabbi Akiva was a spark of Yaakov Avinu. He provides an allusion from the following passuk (Bereishis 49, 24): "וַתֵּשֶׁב בְּאֵתוֹ קִשְׁתּוֹ וַיִּמְזוּ זְרוּעֵי" "מידי אביר יעקב משם רועה אבן ישראל". In the berachah given to Yosef at the end of Yaakov's life, the term "אביר יעקב"—literally the "Mighty Power of Yaakov"—is employed. Rearranging these letters, they spell "רב עקיבא".

We in America today live in a manner that is a complete anomaly in terms of the historical experience of the Jewish people in exile. If one had to identify a single constant throughout the last two thousand years of exile, it would be the almost unceasing poverty in which the vast majority of Jews all over the globe have lived. Our great-grandparents came from shtetls in Europe in which the majority of the Jews depended on charity at Pesach time for the bare necessities. If you look at Roman Vishniac's haunting photographs of pre-war Poland, you will see a little girl forced to spend the entire winter in bed because she lacked shoes and could not even bear to touch her feet to the frozen floor.

Today in America we live in a degree of comfort that would have been unimaginable for any of our ancestors, and we must ask ourselves the question: Why is this exile different? What has changed?

The *Sforno* explains the verse, "Yeshurun grew fat and kicked" (Devarim 32:15), to refer to acquiring the taste for material pleasures. *Klal Yisrael*, he says, is blessed with a certain refinement, a certain delicacy of perception, that is lost by too great an involvement in the pleasures of the world. Even the most refined sensibility grows coarse when surrounded by excess.

What is the corrective for having grown dulled and coarse? Exile. Poverty, persecution, and deprivation are Hashem's ways of refining us, of returning to us our sensitivity to spiritual matters. That is why poverty has always been the hallmark of exile.

If today we live amidst material plenty, even in exile, it must be we have reached the end of exile. We have paid the price; we have been cleansed of our coarseness.² The pogroms, the

2. This explanation of our present affluence is based on a talk I once heard from Rabbi Elya Svei.

Chmielnicki massacres, the Holocaust were — Hashem is telling us — enough. We have been purified and placed at the threshold of the coming of *Mashiach*. We in America have seen our most powerful enemy, a country feared around the world, simply implode before our very eyes, destroyed by the evil at its core. Go to the local *beis medrash*, and you will find newly arrived Russian Jews learning there — Jews who were thought to be permanently lost to our people just a few years ago.

• All that remains for us is to demonstrate that we have inculcated the lessons of exile, to show *Hakadosh Boruch Hu* that we have regained the spiritual sensitivity that is ours as an inheritance from the forefathers. Hashem wants to give us another chance; He wants to bring us back to our Land to live fully in accord with His will.

(America, Rabbi Chaim Volozhin foresaw nearly two hundred years ago, would be the final way station of Torah prior to our return to *Eretz Yisrael*. The material plenty with which we live today is for only one purpose: to test us. Prior to returning us to our Land, Hashem must be sure that we will not again allow plenty to cause us to lose our sense of His immediate presence.)

We have come full circle since *Veshurun* choked on its own material plenty and rebelled. May we merit to pass the test of affluence so that we can see *Mashiach* speedily in our days.

60. וידוע שבמדידת צרפת בענת תקל"ט, המורדים ניצחו ונתנו ליהודים שבמדינתם

שוויון מוחלט, ופתחו דלתי הגטאות, והיהודים קבלו דשות כניסה לאוניברסיטאות שלהם, ויכלו לדור בכל המקומות במדינת צרפת.

• גדולי ישראל התנגדו לזה. מסופר על הרב מלאדי, שפעל למען נצחוננו של קיסר רוסיה, אף שלכאורה היה זה מעשה שאינו לטובת היהודים. וכן המגיד מקוזניץ התפלל למפלתו על נפוליון, נושא דגל השוויון ליהודים. חכמים אלו ראו את הנולד, את הסכנה לרוח היהדות הטמונה בחסד לאומים. מה שעלה בגורלם הרוחני של יהודי מערב אירופה במאה וחמשים השנים האחרונות, ההשכלה והחילוניות הוכיח בעליל עד כמה צדקו החוששים.

לצערונו, ישנם היום יהודים רבים הסובלים שכלל שידמו היהודים לגויים ייטב להם. השקפה קלוקלת זו ידועה כבר מימי יחזקאל הנביא, הפונה אל אותם אנשים ואומר להם (יחזקאל כ"ג) "נמעלה על דוחכם היו לא תהיה אשר אתם אמרים נהיה כגויים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן".

* תשובתנו הניצחת לדוגלים בדרך הזו, אלו דברי ה'בית הלוי' בפרשת שמות ו"ל: ובמד"ר על הפסוק "לדיח שמנין טובים" (שיר השירים א-ג), מה שמן אינו מתערב עם המשקין, אף ישראל אין מתערבין עם בני נח [ולעולם נשאר ההבדל על מקומו וקיומו]. הקב"ה נתן התורה והמצוות לישראל כדי שיהיו מובדלים מבני נח, וכמו שאה"כ "ואבדיל אתכם מן העמים", ואם

ישראל היו מקדבים עצמם חלילה להם או הקב"ה היה מתקדש החבדל ע"ז שמחדש שנאה בלבם. וכל זה היה לטובתן של ישראל, כדי שלא יתערבו ביניהם, עכ"ל.

ההיסטוריה הוכיחה שהשנאה הגויית ליהודים התפרצה ביתר שאת וביתר עז, דוקא כאשר היהודי פרק מעצמו עול תורה ומצוות וניסה להדמות לגויים.

תשלך אהל פרשת וישלח משה

א [כתב ביח"י רבינו יוסף נחמ"י ו"ל: יש בזה סימן ורמז מוסר לבנים. כל הלילה התאבק שרו של עשיו עם יעקב, ואם כי צלחה ביד עשיו להתקיע כף ירך יעקב ולגרמם

לך יסורין, בכל זאת לא ניכר בו לדעה מעשה ידי עשיו, שע"ז אמר "ראיתי אלקים פנים אל פנים ותנצל נפשי". רק כאור הבוקר כאשר זרחה עליו השמש, והנה יעקב צולע על ירכיו. וכן סימן ורמז מוסר הוא לבנים שבכל ליל גלותם יתגרה עשיו בהם, הרבה פצעים וחבורות יקבלו מיד עשיו, אך כל אלו לא יעצרו כוח להדיח ישראל מאמונתו להיות ח"ו פוסח על שני הסעיפים, כידוע שבאלפי נסיונות עוני וחרכ ורעב באה נפש ישראל, ובכל זאת לא שכחו שם א' ולא מעדה קרסולם⁵⁹.

אך כאשר זרחה עליו שמש ההצלחה וחירות ניתנה להם, אזי כמעט קט נטיו רגליו והנה הוא צולע, ואם האב הזקן כעצמו לא ירע מעשיו, מ"מ על כל פנים הבנים שנתגדלו בעושר ולא ידעו ימי הרע, המה עלולים להמשך אחרי תועבות אה"ע, והנה ישראל צולע על ירכיו המה הבנים כרעי דאבוהון, עכ"ל⁶⁰.

למחר אעתיך ❖ ר' ישעיה ברוסאצ'ר

פניאל - פנואל

ל"ב לייא-לי"ב: ויקרא יעקב שם המקום פניאל כי ראיתי אלוקים פנים אל פנים ותנצל נפשי. וזרחה לו השמש כאשר עבר את פנואל וגו'.

ראוי להבין, אם קרא יעקב שם המקום פניאל מדוע קוראת לו התורה פנואל. הלא הטעם לנתינת השם הוא כי ראיתי אלוקים פנים אל פנים א"כ השם הראוי באמת הוא פניאל.

אור החיים הק' כתב: אולי כי לא יקרא שם המקום פניאל אלא יעקב לבד, אבל כל חוץ ממנו ואפילו דבר תורה תקראוהו פנואל, וכן נקרא בשופטים (ח' ה'). לכאורה בדבריו אין הסבר מדוע שינתה התורה מהשם שנתן לו יעקב.

ונראה לבאר: שהרי יעקב מסביר טעם נתינת השם פניאל, כי ראיתי אלוקים פנים אל פנים ותנצל נפשי. ובזאת המפרשים והתרגומים ש"אלקים" כאן הכוונה למלאך ה'. וצריך להבין שבשעת ההיא נקרא המלאך "איש" ויאבק איש עמו. ומדוע כאן קרא אלקים.

פרק לא - לכל יהודי יש נפשות הנצבות עליו

התיקון של קוץ ודרדר תצמיח לך

ומהו תיקונו של אדה"ר אחר אכלו מעץ הדעת? וקוץ ודרדר תצמיח לך (בראשית ג' יח). שכתבו הספרים שאות דלת של תיבת אחד בפסוק שמע ישראל רבתי כדי שלא תחליפה באות ר' ולקריותו ח"ו ה' אלקינו אחר ח"ו. וכן בפסוק לא תשתחוה לאל אחר האות ריש רבתי כדי שלא נקרא בטעות לא תשתחוה לאל אחד ח"ו. הנה החילוק בין אותיות ריש ודלת הוא הקוץ שעל צד הימין של ראש הדלת משא"כ באות ר'. והענין הוא שקודם אכילת מעץ הדעת ההבחנה בין אחד לאחד ובין הקדושה והטומאה היתה ברורה משא"כ אחר שנתערב טוב ברע ורע בטוב. וזהו היה כוונת השי"ת באמרו לאדם וקוץ ודרדר תצמיח לך כלומר מעתה יש בקרבך המלחמה עם יצרן. ומוטל עליך להבחין בין הטוב והרע, בין האחד והאחר, בין הרשע הצופה להמיתך ובין הצדיק שהוא הטוב הרוצה להנחילך עוה"ב. מעתה כל מלחמותיך טובות על יד הכרת הקוץ דהיינו להבחין מהו רצונו של הקל האחד בתוך עירבוב ד' דר' אותיות ד' ור'. ולכן ביה"כ דוחפין בשעיר

לכן דווקא תוצאת מלחמה זו הפכה לציווי תמידי שבאה מכח ישראל סבא: אל תאמרו מקרה הוא, אלא הכל יד ה' גם התוצאה הכי טבעית כביכול, הכל בא מההשגחה לעורר את האדם לתשובה שלמה ע"י פשפוש במעשים. הרי שהמסר העיקרי של מצות גיד הנשה: לדעת שאין מקרה, הכל מיד ה' הוא, מקרה קטן כגדול, אין זה מקרה אלא תוצאה של השגחה הפרטית, "מכריזין עליו מלמעלה". כפי שנכתב

כפי שביארו המפרשים הרי המלאך שרו של עשיו, סמאל, בא לסמא עיני יעקב מלאות את ה'. כדברי רש"י: "ויאבק איש עמו", מנחם פירש לשון אבק, שהיו מעלים עפר רגליהם ע"י עננוע. ובמדרש נאמר עד כסא הכבוד, עי' "כלי יקר" שהארץ בעיניו. דהיינו שבא להרחיקו מהכרת ה'. והלא סמאל שרו של עמלק. וכבר ביארו חז"ל שיעקר דרכו של עמלק להשפיע על ישראל הוא: אשר-קד"ך בדרך, שהכל מקרה. כדברי הכתוב "אם תלכו עמי קרי". יעקב נאבק עמו בכל כוחותיו שלא לאבד את הקשר עם ה' יתברך. כשראהו, ראה שהוא שליח ה', "כי ראיתי אלוקים פנים אל פנים" דרך המלאך. אין זה מקרה אלא נסיון מאת ה', גם סמאל מלאך ה' הוא, כדי שדרכו יתחזק יותר באמונת ה'. לכן על אף שבתחילה, בהיאבקו, קראתו התורה "איש", אבל בסוף, דווקא דרכו זכה יעקב לראות "אלוקים פנים אל פנים", לאמר: לא המלאך עומד לנגוד אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו, הוא אינו אלא שליח ה'. לכן קרא יעקב שם המקום "פניאל", ראיתי פני קל.

אבל תכלית כל ההאבקות ושכרה לא היה מכוון ליעקב לבדו, שהרי כאן זכה לשם

ישראל, שם שהפך להיות שמם של בני יעקב "בני ישראל". דהיינו, על עם ישראל להמשיך עליהם הכרה זו שאין מקרה. כל מאורע, גם כשנראה מקורו בכח הרשע, מלאכות אלוקים היא, מאת ה' היתה זאת. לכן מכח מאורע זה נקבעה מצוה לדורות, מצות גיד הנשה.

לפיכך קוראת התורה למקום פנואל. בזה שזכה יעקב לראות פני קל, למד לנו בניו, שתמיד בכל מאורע נראה מעשה ה', אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה. אין מקרה בעולם.

פנואל פירושו "פנו לאל". לשון רבים. זו קריאה של התורה לכל עם ישראל. שתמיד יפנו לאל. יכולתו של עם ישראל להיות בדרגת "כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותופל", כל זה בא מכח ראותם בכל מאורע מלאכות ושליחות מאת ה', מכאן נוצאת הקריאה: פנו לקל, בזה תזכו לידבק בה' בכל עת ובכל שעה.

27
אין מקרה, הכל מאת ה'

לפי"ז יובנו הדברים היטב: כי יש להבין מדוע דווקא ענין נקיעת גיד הנשה של יעקב אבינו נקבעה כמצוה לדורות "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה... עד היום הזה". מה שונה מקרה זה משאר המקרים שארעו לאבות הקדושים, שלא נקבעו כמצוה מעשית לדורות. גם יש להבין, מדוע דווקא מכח היאבקות זו ומאורע זה זכה "יעקב" שיקרא עליו שם "ישראל". בודאי בא ללמד שמאורע זה הוא המפתח למהות עם ישראל. והענין טעון ביאור.

והנה כתב רש"י (ל"ב, כ"ה): ויאבק איש עמו... ופירושו רבותינו זכרונם לברכה שהוא שרו של עשו.

מלחמתו של עמלק, לסמא עין השכל

כבר ביארו חז"ל שיעקר מלהמת עמלק שהיא גם מלחמת הס"מ: אשר קוד בדרך. "קד"ך מלשון מקרה. תכלית מעשי עמלק להחדיר השקפת כפירה שאין השגחה ח"ו והכל הפקר. וממילא אין תכלית בהתקשרות עם הקב"ה.

נקיעת כף הירך של יעקב בהיאבקות זו יכלה להתפרש כ"מקרה" ללא כל השלכות בהווה ובעתיד, כפי שאמנם קורה הרבה פעמים כשאדם נוקע ידו או רגלו, או פגע אחר, תולה זאת ב"מקרה". זה תכלית שרו של עשו, וזה פעלו של עמלק. אבל עם ישראל אינו כן. יסוד אמונתו: "אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה" (חולין ז:). זו כוונת דרשת ר' יהושע בן לוי (חולין צא:). ויאבק איש עמו... מלמד שהעלו אבק מרגלותם עד כסא הכבוד. כפי שמבאר ה"כלי יקר": כאבק זה המסמא עיני האדם כך עלה בדעתו לסמא עין שכלו כדי להביאו לידי הכחשת א-לוק ממעל. עי"ש.

נתיבות

ראש השנה

שלום

והביאור על דרך העבודה, דענין לשמוע קול שופר הוא כמ"ש מרן בב"א זי"ע כפי (ויקרא א) ויקרא אל משה וידבר ה' אליו, דכתיב ויקרא בלשון נסתר ולא פירש מי הקורא. היינו דכל קריאה שבעולם שמשרעה שמע מיד ידע שהוא וידבר ה' אליו, שהוא דבר ה' הקורא לו להתקרב אליו. כל המאורעות בעוברים על איש יהודי, כולם הם קריאה מאת השי"ת שיתקרב אליו ית', הן מאורעות של שמחה שהם קריאה להתקרב אל השי"ת מתוך שמחה, והן המאורעות של יסורים ועגמו"ג, ואפי' אצבעו אין אדם נוקף עד שמכריזין עליו מלמעלה (חולין ז:). ועי' נאמר ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו (דברים ל). הצעד הראשון של תשובה הוא ושמעת בקולו שיהודי יאזין לקול ה' המדבר אליו. ובזה יל"פ הכי (שם יא) ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעון וגו', מקור הברכה הוא ששומעים את קול ה' היוצא מהר חורב יום יום, הקורא אליו ומעורר לברכה בניי, ואם לא שומעים את קול ה' זו גופא הקללה. וענין זה הוא מיסודי עבודת ה', ונכלל בכתוב (שם יג) אחרי ה"א תלכו ואותו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקולו תשמעו ואותו תעבדו וכו' תדבקו. שיש מקשים, מה כוונת אומרו ובקולו תשמעו. אחרי שכבר נמנו כאן בפסוק כל עניני עבודת ה'. אמנם כאמור בקולו תשמעו הוא צווי מיוחד לאיש יקרדי. שמלבד כל מצוות התורה יקשיב וישמע לקול ה' הדובר אליו תמיד, כי כל מה שהוא שומע וכל מה שקורה לו ממאורעות העולם בכלל ובפרט הכל, הוא קריאה מאת השי"ת. והצווי הזה חוזר ונשנה הרבה פעמים בתורה כי הוא מקור הברכה.

ממעמקים בראשית

חז"ל גילו לנו כי הריב בין שרו של עשו לבין יעקב אבינו לא היה ריב פשוט. כל המריבות האדירות בין העמים הן אך דמיונות ומשלים קטנים ורחוקים לאותו ריב. מלחמת יעקב בשרו של עשו היתה מלחמת ניצח, היא היתה אמורה לקבוע את עתידה של אומנתו ביחס ליתר האומות, באותו ניצחון של יעקב על שרו של עשו נקבע גורלו של העם היהודי בכל הדורות. וכך אומרים חז"ל (שה"ש רבה פי"ג א ד"ה מי זאת, עי"פ המפרשים): "כל הרוכלות... כל פרגמטיא... כל מלחמות ישראל עושין ומצליחין... כל תורה שישראל עושין בעולם הזה - בזכות האבק של יעקב אבינו [בזכות אותו מאבק של יעקב אבינו עם שרו של עשו]".

השר של אומה מורה על תוכנה ומידתה המיוחדת של אותה אומה (מכתב מאליהו ח"יג עמי 216). שרו של עשו הוא הוא השטן בעצמו, והוא אמנם מהותו הפנימית של עשו. והתנכלותו של השטן ליעקב היתה נסיון של כוחות הרע להביס ולהכריע את כלל כוחות הטוב שהוצגו על ידי יעקב. אכן יעקב אבינו ניצח באותה מריבה, וזה סימן שישראל יתגברו על כוחות הרע בסופו של דבר. לאחר שעמדנו על כלל ענין פרשתנו ברצוננו להציע שלשה מהלכים להבנת עומק פנים הענין.

Once every seventy years the Romans take an able-bodied man and put him on a lame man's back. They dress him in the clothes [that God made for] Adam, and place Rabbi Yishmael's embalmed face over his head . . . and proclaim before him:

"The chief's reckoning is a counterfeit, The brother of our master, the fraud.

What did the deceiver gain by his deceit, The fraud by his fraudulence?"

Said Rav Ashi: Their tongues tripped them up. Had they said, "the fraud, our master's brother," it would have meant what they intended. But "the brother of our master, the fraud" means that "our master" is himself "the fraud."

(Avodah Zarah 11b)

10.1 A PAGEANT OF VICTORY

Even after the Destruction of the Temple by the Romans and the subsequent Exile, the Jewish people held fast to their belief in the prophetic promise that they would never cease to be God's chosen people and that ultimately He would redeem them. The Romans saw in this tenacious belief nothing more than defiance, a stubborn refusal to submit to their domination. Determined on stamping out such last sparks of

rebellious spirit, they established the custom described above: a parade whose pomp and splendor was designed to demonstrate that their victory over the Jews was final and that any hope of redemption was vain.

... the Romans take an able-bodied man and put him on a lame man's back.

Rome was the heir of Eisav,² and the struggle for ascendancy between Rome and Jerusalem was the next round of the ancient struggle between Eisav and Yaakov. There was a dispute not over land or possessions, but over the meaning of existence. To Yaakov, man's purpose is to serve God; to Eisav, it is to serve man. To Yaakov, life is the means for spiritual growth; to Eisav, it is the means for personal advancement.

The previous round of this struggle had taken place between Yaakov and the patron angel of Eisav.

34 Yaakov was left alone; and a man wrestled with him until daybreak.³

This "man" was Eisav's angel.⁴ Even though he was successful in dislocating Yaakov's thigh muscle (the גיד הנשה), thus causing him to limp for a while, the angel was nevertheless vanquished at the end of the combat.⁵ In consequence of his victory, God granted Yaakov his other name, Yisrael, signifying that his beliefs would ultimately triumph over those of his brother.⁶

The Romans saw in their victory over the Jews a repudiation of Yaakov's victory over the angel, and evidence of the triumph of their self-serving philosophy. In celebration of

their conquest they would take an able-bodied man, representing Eisav, and mount him on the back of a lame man, representing Yaakov, to indicate their nation's total and final victory over the descendants of Yisrael. In effect they were saying, "The limping Yaakov is now a slave, carrying his master Eisav."

When Adam sinned, he failed in the mission for which he had been created: to carry out his Creator's will. The result was that he was driven from God's grace and from the Garden of Eden. Twenty generations went by before the world was ready for the next try, when Avraham took a spiritual leap on behalf of humanity and began the process of rebuilding man in order to restore him eventually to his original stature. The key to that process was Avraham's belief, upheld in the face of an idolatrous world, in one God.

Avraham's ideas took hold. They were spread and expounded by his son Yitzhak, and reached their fruition with his grandson, Yaakov-Yisrael, who completed the forming of the Jewish nation. By investing his descendants with an everlasting spiritual orientation, Yaakov insured that the Jewish nation would ultimately carry out man's mission on earth: to recognize that cleaving to God is his true reason for existence.

It is no wonder, then, that the Sages tell us that "the beauty of Yaakov Avinu was like that of Adam."⁷ The "beauty" of Yaakov refers to the spiritual perfection which he achieved in his lifetime. It was similar to the perfection which Adam possessed when he was originally created, but which he lost when he sinned. Yaakov made it possible for man to regain his lost image. His descendants would now be worthy of

standing at Sinai to receive the Torah with which they could accomplish all that Adam had failed to do.

To the Romans, nothing was beautiful but power, wealth, and glory. They lived by the creed of their forbear Eisav, that man was created not for any spiritual destiny but for his own aggrandizement. The Roman Empire, because it excelled in building roads and aqueducts, mustering armies, conquering lands, and dominating nations, was to the Romans the finest flower of human achievement. What more could mankind possibly aspire to? Surely not Yaakov but Eisav, claimed the Romans, echoed the beauty of Adam. So they took the clothes that God had made for Adam and dressed the able-bodied man in those garments. The beauty of Adam, they said, is Eisav's inheritance!

אחריהם 36

מה שהיה צולע יעקב על ירכו מורה על חסרון דבר מה. ואילו היה יעקב שלם לא היה יכול לו המלאך, ולא היה נוגע בכף ירכו. ואז אי אפשר היה לעשו לשלוט לעולם. כי המלאך הזה היה שרו של עשו, ועשו הוא אדם שלם, ודבר זה גורם שעשו רוכב על יעקב שהוא צולע, להורות שהוא שולט עליו - וזה שמביאים אדם שלם ומרכיבין אותו על אדם חנוך. ואמר שמלבישין אותו לבוש אדם הראשון, פירוש דבר זה, כי שני דברים היו לאדם הראשון, האחד הצלם אלוקים שנברא בו, והשני היקר והכבוד המכוון כנגד המלוכה החיצונית של אדם הראשון, דהא ר' יוחנן קרי למאני מכבודתי (שבת קי"ד) 'פי', ר"י התבטא כלפי בגדיו שהם כאילו גורמים לו כבוד. והבדל יש בין הצלם לבין הלבוש: הצלם הוא מעלה אלוקית בעצם, אבל הלבוש אינו אלא כבוד חיצוני, כבוד המתגלה לנגד העולם. והנה יעקב אבינו ירש חלק בעיקר ענינו של אדם הראשון. הוא ירש את ענין הצלם אלוקים. אך עשו יש לו חלק רק בבגדים, דהיינו היקר והחזק החשיבות החיצונית. ולפיכך כתיב 'ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות... ותלבש את יעקב בנה הקטן', ופרשו רז"ל (ב"ר פס"ג) שירש עשו מאדם הראשון את הבגדים שלו, ודבר זה מורה על הכבוד שנתן לעשו, כמו שכתוב ביתח לאדם הראשון (תהלים ח') יוכבוד והדר תעטרנהו. וזה שאמר 'ומלבישין אותו בגדי אדם הראשון' - כי מצד החסרון שיש ביעקב, במעלת הצלם, ניתן כוח לעשו לשלוט עליו ולהתפאר בלבוש אדם הראשון, בבגדים המורים על הכבוד וההתרבות שיש לו לעשו. ואומרת הגמרא שמלבישין אותו קרקפילו של ר' ישמעאל כהן גדול, כי הדבר הזה הוא היופי הראוי דווקא לכ"י, ולקחו וגזלו אותו בדורו של שמד ונטלו מ ישראל את המעלה הזאת, ואדם מלבישים עצמם באותה מעלה - כי החדר והיופי חשובים גם כן. ע"כ.

אך ישנו הבדל מהותי בין ירושתו של יעקב לבין ירושתו של אדום... אדום נוהג בחשיבות... וחשיבות ישראל מצד עצמם... חשיבותו החיצונית של ישראל היא תוצאה של מעלתו הפנימית... עשו זכה להיות שותף רק בפן החיצוני של מעלת אדם הראשון... הבגדים, כלשון המהר"ל (ח"א ע"ז י ע"ב) יועשו הוא מתדמה בלבשו ויש לו תואר אדם, ואינו אדם רק שהוא תואר של אדם.

הברכות

על פי האמור אפשר להבין מדוע עלה בדעתו של יצחק אבינו לברך את עשו, שהיו הברכות הן הביטוי בפועל לביטחון הבגדים - אשר ירש עשו. הברכות כללו שני עניינים (בראשית כ"ז כ"ח): ברכת הנושר - שולחנם של מלכים, כמ"ש י"ו ו"ז לך האלוקים מטל השמים... וברכת המלכות והחשיבות בפועל: "יעבדוך עמים ושתחוו לך לאמים...".

אך רבקה ידעה ברוח הקודש שאם ינתנו לעשו הכבוד והממשלה, הוא וזרעו יעבדו את ישראל יותר מן הראוי ולא תהיה תקומה לבית יעקב. לכן הלבשה רבקה את יעקב בלבוש אדם הראשון, כדי שגם לו יהיה חלק ב"בחינת הבגדים" של אדם הראשון, ובלבוש זה יכנס יעקב לקבל את הברכות - הביטוי

בפועל של אותו לבוש. ואמנם סיבבה ההשגחה העליונה שמעשי הצדקת הצלוח, וגם יעקב התברך בברכת הבגדים, ודבר זה גרם שעשו איבד את חלקו בבגדים, רק "כאשר תרד ופרקת עלו מעל צואריך" (בראשית כ"ז י"ח) - רק אם חיו יעקב יפול מדרגתו, אז עשו יקבל בחזרה את חלקו.

המאבק

לאור כל הנ"ל נוכל להבין את ענין פרשתנו, המאבק בין שרו של עשו ובין יעקב ביטא את שאיפתו של עשו להכיל את בחינתו - בחינת הכבוד והגדולה - גם על יעקב, ושיעקב וזרעו יימטרו תחת ממשלתו (כמבואר לעיל בקטע המפתח להבנת הענין). אותה מלחמה היתה הבחינה הפנימית והעליונה של המלחמה שאמורה היתה להתרחש מיד אחר כך, כמ"ש: "והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש" (בראשית ל"ג א'). אכן שרו של עשו לא הצליח במזימתו, כי יעקב נמצא שלם בדרגתו - במעלת הצלם. ואמנם אותו ניצחון הוא סימן שיעקב ניצח את עשו לדורות: כל מלחמות ישראל עושין ומצליחין... בזכות אותו מאבק של יעקב עם שרו של עשו (שהש"ר שם).

אכן נמצא חסרון מה במעלתו של יעקב, ומכוח אותו חסרון זכה עשו להתעטר בכתרו של יעקב, ולהתכבד בכבוד הבגדים ולמשול על יעקב. ועל דבר זה רומזת התורה: "ויפגע בכף ירכני".

ברוך אלוקינו שבא כוח טבעי לרפא את מכתו של יעקב: "ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנאל והוא צולע על ירכני" (בראשית ל"ג א'). רש"י מפרש: "ויזרח לו לצרכו לרפאות את צלעותו כמה דתימא (מלאכי ג') שמש צדקה ומרפא בכנפיה. ואותן שעות שמיהרה לשקוע בשבילו כשיצא מבאר שבע, מיהרה לזרוח בשבילו".

גדר אותו כוח רפואה שנמצא בשמש מבואר במהר"ל (נצח ישראל סוף פ"ז): "השמש מורה על סדר העולם כי השמש מושל בעולם והשמש סדר העולם והסדר מרפא את יעקב אבינו מצלעותו. וכאשר יעקב צלע על ירכני אז יש כאן שינוי בסדר העולם. ולפיכך השמש שהוא מנהיג סדר העולם מרפא את יעקב מצלעותו עד שהעולם חוזר לסדר שלו".

משמעות הדברים היא, שגדולתו של עשו אינה אלא התרברבות חיצונית בלבד, והאמת היא שאותה גדולה מגיעה ליעקב, כי בו נמצאת מעלת הצלם. ובין שלטונו של עשו אין לו קיום, כי לשקר אין רגליים, ולכן כאשר זרח אור השמש - המורה על סידור הדברים על מקומם - חזר הכבוד ליעקב. ב"מבט השמש" המביט על המקום הנכון והאמיתי של סדר העולם, ניתן לראות שהכבוד שייך בעצם ליעקב, ועשו אינו אלא משתמש בחלקו של יעקב בעת שיעקב לא זכאי כראוי. ובכן - "ויזרח לו השמש", לצרכו לרפאותו - כי אותו שמש רפאה את

יעקב משלטונו של עשו.

הזריחה הנצחית

זהו שמסיימים חז"ל (ע"ז שם בתיאור אותו יחג"ל של אדום): "ומסיימן בה הכי - ווי לדין כד יקום דין". ופירש רש"י: "אוי לעשו כשיקום יעקב". ביאור הדבר, שיכולתו של עשו להתלבש במלבוש אדם הראשון מוגבלת רק לתקופה בה יעקב "צולע על ירכני" - רק כאשר יעקב נמצא חסר ממעלתו. אך כאשר יעקב יושלם (על ידי יסורי הגלות ותשובה), אזי תוחזר אליו מעלת הבגדים. ואוי לעשו כאשר תתגלה בפועל אותה מעלה פנימית, אז יתגלה שכל כבודו הוא אך הבל וריק ורק כלפי חוץ.

קמח 5 מנחם ציון 3-13

עתה בשעה שר"ג ור"י הלכו לאיטליה של אימאום ליקח בהמה למשתה בנו של ר"ג, הרגיש ר"ע שהכבירו התנאים עצובים, ושאלה מרה. מדכאת את רוחם, משתה זה של גישושים הללו. למה? האם לא מוטב שזרעו של אברהם יכלה מאליו? ובכדי לנחמם ולעודדם עורר את השאלה על יעקב אבינו, וכי השמש לו לבד זרחה? והסיק שהשמש הבאה בעבורו זרחה בעבורו, ומה שאירע ליעקב יארע לבניו. יעקב בברכותו מחמת עשו אחיו שזמם להכחידו, שקעה לו השמש, חושך עמוק אפף את כל ישותו, אולם החושך לא התמיד לנצח, השמש שוב זרחה לו, במקל עבר את הירדן ונהיה אחר כך לשני מחנות, עד ששב לארץ מולדתו שלם בגופו, בממונו ובתורתו. כך אמר ר"ע להבריו, אמנם השמש שקעה לנו, אך אל נתייאש כי עוד תשוב לזרוח לנו שמש צדקה ומרפא בכנפיה. משתה ושמתה בעידן של גישושים הן הפגנה אדירה להחלטתנו האמיצה להברות זרעו של אברהם אבינו ולהמשיך את קיומנו בכל התנאים, עד יעבור הילול המאפיל עלינו. אור בהיר של בוקר יבקע באופק שלנו ואורה ושמחה יהיו מנת חלקנו.

41 אמרי וישלח

שפר

קג

אך נראה דהנה הקב"ה אף שמשגיח בעולמו תמיד מ"מ יש שעה שנקרא השגחת פנים שהקב"ה משגיח ממש בעולמו, ויש שעה שנקרא הסתרת פנים כדכתיב והסתרת פני מהם ואנכי הסתר אסתיר פני (דברים ל"א י"ח), והנה הרעה נעשה על שני אופנים פעם יכול להיות בהשגחה פעם בהסתרת פנים אבל הטובה כפרט דרך נס זה א"א להיות בהסתרת פנים רק בהשגחה, ולכן הנה יעקב נתירא מעשו והיינו מכה דחשש פן יגרם החטא שיסתיר הקב"ה פניו ממנו ולא יצילנו, אך כעת ראה נחבין שהקב"ה מביט בו פנים אל פנים ולא הסתיר פניו ממנו כי אף שנענש במה שתקע כף ירכו ונראה כעונש, מ"מ כיון שנעשה לו נס יותר גדול שניצול בנפשו מוכת שהוא בהשגחה לא בהסתרת פנים. וז"ש כי ראיתי אלקים פנים אל פנים שהקב"ה אינו מסתיר פנים ממני רק אדרבה משגיח עלי פנים אל פנים וראיה ותנצל נפשי כי נעשה לי נס בהצלת נפשי יותר גדול מתקיעת כף היד ודו"ק וא"ש:

42 הלקח

והלבוש

מו

בתיב 'י ראיתי אלהים פנים אל פנים, פנים אל פנים הכונה הוא שראה את הפנימיות שלו, הפנימיות של המלאך הוא שאין לו צלמת מה למכור, שכל מה שהיה מפתח את האדם הרי כולו שק מלא קשרים, ולכן צעת שראים הפנימיות או יתגלה נפשי, אך האדם ניצל לגמרי מכל הפתח שלו, כי כל זמן שהאדם רואה אתן והיופי של עניני עוה"ז קשה מאוד להתגבר נגד ה'הי"ר' וכל חילומיו והנחומיו הגשמיים, אבל צעת שאדם רואה הפנימיות של הדבר, כי כל מציאות ה'הי"ר' הוא רק שהאדם יתגבר נגדו וילחם עמו, אזי יצולתו לראות כי שקר אתן והכל היופי, ורואה כי הכל הוא רק מסוה, וצלמת הכל הוא הנאה של כלום, ואז נתקיים יתגלה נפשי.

43a

וזו כל מגמת ה'הי"ר' להביא האדם לידי צהלה, שלא יהי' ציכולתו להתגבר נגד הנפשויות שהי"ר רואה להכשיל אותו בהם, גלות אמריקה הוא גלות של צהלה, כל היום האדם הוא צמח של אי יסוד הדעת, בהושענא אירא נספרים ישראל' אומיות לי ראש, כנראה ששם זה זכה צו יעקב צנחון על ה'הי"ר' כי צוה מלוי כל הנחון, שהי"ר לאדם ראש, שהראש יהי' שלו, שהי"ר הצעלים לחשוב החשבוניות האמתיים, וע"ז שיש לו ראש יש ציכולתו ללחום מלחמת הי"ר ולהלליק, ועל שם זה נקרא ישראל, כי שרית עם וגו', כי ע"י ה'י' ראש' נחם המלחמה, ע"ז זכה לראות פנים אל פנים, ולידע כל הפנימיות של הרע, ולהגיע להדרגה של יתגלה נפשי.